

МУҒАЛЛИМ ҲАМ ҮЗЛИКСИЗ БИЛИМЛЕНДИРИҲ

Илимий-методикалық журнал

№ 6.2.1 2023

гуманитарные науки
естественные науки
технические науки

1-ДЕКАБРЬ ҚАРАҚАЛПАҚ ТИЛИНЕ
МӘМЛЕКЕТЛИК СТАТУС БЕРІЛГЕН КҮН

4. Axmedova M.E. Mustaqil topshiriqlar bilan ishlash va ularni baholash metodikasi (modul-kredit tizimida tilshunoslik fanlari misolida). // Metodik qo'llanma, Tibbiyot nashriyoti matbaa uyi", MCHJ. Toshkent - 2022. 121 bet.
5. Рубинштейн С. Л. Проблемы общей психологии. - Москва: Педагогика, 1976. -416

REZYUME

Maqolada ona tili o'qitish metodikasida muhim ahamiyatga ega bo'lib borayotgan o'quv topshiriqlarini pragmatik yondashuv asosida takomillashtirish masalasi tadqiq etilgan. Unda 5-6-sinf ona tili darslari misolida o'quv topshiriqlaridan foydalanishning joriy holati va kelajakda yaratilajak o'quv topshiriqlariga namuna va mezonlar tavsiya etilgan. Xulosa qismida o'quv topshiriqlarini takomillashtirish bo'yicha takliflar bayon qilingan.

РЕЗЮМЕ

В статье исследуется вопрос совершенствования учебных заданий, которые становятся важными в методике преподавания родного языка, на основе прагматического подхода. В нем рекомендованы образцы и критерии текущего состояния использования учебных заданий на примере занятий по родному языку в 5-6 классах, а также учебные задания, которые будут созданы в будущем. В разделе "Резюме" описываются предложения по улучшению учебных заданий.

SUMMARY

Article explores the issue of improving educational tasks that become important in the methodology of teaching the native language, based on a pragmatic approach. It recommends samples and criteria for the current state of the use of educational tasks on the example of native language classes in grades 5-6, as well as educational tasks that will be created in the future. The "Summary" section describes suggestions for improving training assignments.

BO'LAJAK MUSIQA O'QITUVCHISINING KASBIY-PEDAGOGIK KOMPETENSIYALARI

Muxitdinova M.S.

ChDPU, "Musika ta'limi" kafedrası katta o'qituvchisi

Syomkina A.M.

ChDPU, "Musika ta'limi" kafedrası o'qituvchisi

Tayanch so'zlar: metodologik madaniyat, cholg'u ijrochiligi, mahorat, kompetensiya, kasbiy yo'nalish.

Ключевые слова: методологическая культура, инструментальное исполнительство, мастерство, компетентность, профессиональная направленность.

Key words: methodological culture, instrumental performance, skill, competence, professional orientation.

Musika ta'limining asosiy maqsadi o'quvchilarning maxsus ta'lim jarayonida va amaliy musika-pedagogik faoliyati orqali egallaydigan umumiy madaniy, psixologik-pedagogik va musiqiy-pedagogik bilim, ko'nikma va malakalardir. O'qituvchining metodologik madaniyati quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- o'quv jarayonini loyihalash va tashkil qilish;
- pedagogik muammolarni anglash yetish, shakllantirish va ijodiy hal qilish;
- uslubiy refleksiya.

Musika o'qituvchisining metodologik madaniyatiga ega ekanligi asosiy mezoni o'z faoliyatini takomillashtirishda ilmiy-pedagogik bilimlardan, hamda boshqa tadqiqot usullarini tahlillaridan amaliy ishlarida foydalana olishidir. Musiqiy pedagogik faoliyatning o'ziga xosligi shundaki, u pedagogik vazifalarni musika san'ati vositalari yordamida hal etadi. Musiqiy pedagogik faoliyat o'zlashtirilgan bilimlarni mustaqil umumlashtirish va tizimlashtirish

qobiliyatiga asoslangan pedagogik, xormeyster, vokal, musiqiy va ijrochilik faoliyatini o'zida mujassamlashtiradi.[2]

Musiqqa o'qituvchisining kasbiy madaniyati uning pedagogik jarayonlarning loyihalash va ularning natijalarini oldindan ko'ra bilish qobiliyati va imkoniyatlari bilan belgilanadi.

Bo'lajak o'qituvchi har tomonlama rivojlangan, o'z mutaxassisligi bilimdoni, yaxshi psixologik va pedagogik tayyorgarlikka ega bo'lishi kerak. Maktabda ijrochilik faoliyatining asosiy turlari qo'shiq aytish, musiqali va ritmik harakatlar, bolalar cholg'u asboblari ijrodir. O'qituvchiga o'zining ijodiy salohiyatini yuzaga chiqarishga musiqqa cholg'usi ijro uslublarini mukammal egallaganligi yordam beradi va u bolalarni musiqani sevishtirishga va tushunishga o'rgata oladi. [2] Musiqqa oliy ta'limida "Cholg'u ijrochiligi" fanini o'qitishda ushbu vazifani bajarish uchun quyidagilar zarur:

- asosiy texnik ko'nikmalar va usullarni, musiqiy va ijodiy qobiliyatlarni - musiqiy uquv va xotirani, ritm tuyg'usini, obrazli fikrlashni, tasavvurni rivojlantirish;

- o'qituvchi rahbarligida (yoki mustaqil ravishda) turli musiqiy asarlar, jahon va milliy madaniyatning, shu jumladan, xalq og'zaki ijodining asosiy uslub va janrlari bilan tanishtirish;

- musiqqa asarini o'zlashtirishning barcha bosqichlarida mustaqil ishlash ko'nikmalarini shakllantirish.

- musiqani ongli idrok etish asosida o'quvchilarning estetik didini tarbiyalash.

Bularning barchasi musiqqa ta'limi yo'nalishi bitiruvchilariga maxsus kasbiy kompetensiyalarni mukammal egallash imkonini beradi:

- kasbiy kelajagining mohiyatini va ijtimoiy ahamiyatini tushunish, unga doimiy qiziqish ko'rsatish;

- kasbiy muammolarni belgilash va hal qilish, kasbiy va shaxsiy rivojlanish uchun zarur bo'lgan ma'lumotlarni qidirish va unlardan foydalanish;

- kasbiy faoliyatda zamonaviy texnologiyalardan foydalanish.[2]

Bo'lajak musiqqa o'qituvchisining kasbiy ta'lim samaradorligi ta'lim muassasasida amaliyot davrida kasbiy kompetensiyalarni maqsadli shakllantirishga bog'liq.

Pedagogika ta'lim muassasalari talabalari pedagogik amaliyotida ilk bor musiqqa rahbari, musiqqa o'qituvchisi sifatida tajriba orttiradilar, birinchi marta pedagogga qo'yiladigan barcha talablarga to'liq javob berishga harakat qiladilar va o'z faoliyatlariga baho oladilar. Bu ularni kasbiy ongini shakllantirishga faol ta'sir ko'rsatadigan faoliyat bo'lib xizmat qiladi.[3]

Cholg'u ijrochiligi fani o'qituvchisining metodikasi, avvalambor, fandagi yutuqlari va ilg'or pedagogik tajribasiga asoslanadi.

Cholg'u ijrochiligi fani o'qituvchisining kasbiy tayyorgarligining eng yuqori darajasi metodik madaniyatining mavjudligidir.

Bo'lajak musiqachi-o'qituvchining uslubiy madaniyatini shakllantirish - bilish metodologiyasi mohiyatini tushunish va pedagogik jarayonlarni o'zgartirishga asoslanadi. Metodologiya tushunchasini faqat ilmiy tadqiqot mantiqi va yaxlit pedagogik jarayonni boshqarish bilan bog'liq bo'lgan tamoyillar tizimi sifatida qabul qilish. Ularning ta'lim va tarbiyaning kundalik amaliyotda, pedagogik jarayonni takomillashtirish uchun ahamiyatini ochib berish muhimdir.[1]

Uslubiy faoliyatning to'g'ri tanlangan shakllari kasbiy sharoitda talabalarning shaxsiyatini, muayyan ta'lim muassasasidagi pedagogik faoliyatini, maktabgacha yoshdagi bolalar va tarbiyachilar bilan pedagogik muloqotini chuqur o'rganish imkonini beradi.

Musiqiy ijro tayyorgarligi bo'lajak o'qituvchilar uchun eng muhim kasbiy yo'naltirilgan ta'lim faoliyati turlaridan biridir.

Cholg'u ijrochiligi fani shunday asosiy ijodiy laboratoriya bo'lishi kerakki, unda talabalar badiiy-ijrochilik bilimlari, cholg'u ijrosi ko'nikmalari bilan bir qatorda ma'naviy madaniyatini rivojlantirishi, kasbiy ahamiyatga molik fazilatlar majmuasini shakllantirishi lozim.

Cholg'u ijrochiligi fani darslarida talabani musiqiy ijrochilik madaniyati, ma'naviyatini rivojlanadi, faqat musiqqa ijrochilik faoliyatiga xos me'yorlarni o'zlashtirish jarayonlari hosil bo'ladi.

Shaxsning musiqiy-estetik madaniyatining yuqoridagi modeli asosida cholg'u ijrochiligi fani mashg'ulotlarida yuqorida qayd etilgan vazifalarni amalga oshiradigan bunday yo'nalishlar, eng avvalo, quyidagilar bo'lishi kerak:

1. Motivatsion sohani shakllantirish, shu jumladan talaba shaxsining umumiy, badiiy va musiqiy madaniyat sohasidagi turli xil munosabatlari: e'tiqodlar, qiziqishlar, maqsadlar va boshqalar.

2. Cholg'u ijrochiligi madaniyatining barcha jabhalariga taalluqli hamda badiiy va musiqa madaniyati haqidagi bilimlar turlari va shakllari tizimini qamrab oluvchi tizimli ma'lumotlarni o'zlashtirish.

3. Ratsional quyi tizimni musiqiy ijroning barcha shakllari va turlari, shu jumladan uning asosini tashkil etuvchi elementlar: ko'nikma, qobiliyat, malaka va uslublarning yig'indisi sifatida rivojlantirish.

4. Musiqiy baholash, did, e'tiqod va nuqtai-nazarlarini shakllantirish bilan bog'liq bo'lgan baholash quyi tizimini shakllantirish.[4]

Bu o'zaro bog'liq va o'zaro shartli bo'lgan bilim, ko'nikma va malakalar majmuasi musiqiy ijrochilik tayyorlash jarayonida talabalar tomonidan o'zlashtirishning yetakchi ob'ekti hisoblanadi. Uning ahamiyati shundan iboratki, agar talabalar yetarli darajada yuqori malakaga ega bo'lsalar, ular kelajakda maktab sinfida musiqiy va ijrochilik faoliyatini muvaffaqiyatli amalga oshiradilar.

Bo'lajak musiqa o'qituvchisi zamonaviy insonning umumiy kasbiy fazilatlariga ega bo'lishi kerak, ular orasida:

1. Kasbiy mustaqillik - kasbiy talablarga ongli munosabat, bajarilayotgan ishni rejalashtirish va tahlil qilish qobiliyati.

2. Kasbiy harakatchanlik - insonning yangi kasbiy vazifalarni tezda o'zgartirish va o'zlashtirishga tayyorligi va qobiliyati.

3. Mas'uliyat - o'ziga eng yuqori talablarni qo'yish va o'z kasbiy faoliyati natijalari uchun javobgar bo'lishga tayyorlik.

4. Individuallik - mehnat bozorida raqobatbardoshlikni kafolatlaydigan individual fazilatlarini aniq ifodalash qobiliyati, nostandart fikrlash.

Adabiyotlar.

1. Де Дегтерева Ксения Сергеевна Основные компетенции педагога-музыканта в детской музыкальной школе // БГЖ. 2018. №4 (25).

2. Kimsanov O. Developing musical skills in the process of studying large-scale works in art school students //Science and Education. – 2021. – T. 2. – №. 12. – С. 597-601.

3. Мухитдинова М. Некоторые вопросы организации образовательной деятельности будущих учителей музыки //Международный журнал мультикультурного и полирелигиозного взаимопонимания. – 2022. – Т. 9. – №. 12. – С. 415-420.

4. Miskinova S. Z. Q. Bolalarda cholg'u musiqa ijrochiligini rivojlantirish //Academic research in educational sciences. – 2022. – T. 3. – №. 3. – С. 1066-1071.

5. Syomkina A. M. O'QUVCHILARNING MUSIQIY QOBILIYATINI RIVOJLANTIRISH.

REZYUME

Maqola musiqiy oliy ta'lim talabalarining ta'limi jarayonida egallashi lozim bo'ladigan pedagogik kompetensiyalar - kasbiy uslubiyot va musiqiy-ijrochilik mahorati haqida.

РЕЗЮМЕ

В статье речь идет о педагогических компетенциях- профессиональной методологии и музыкально-исполнительском мастерстве, которые должны освоить студенты высшего музыкального образования в процессе обучения.

SUMMARY

The article deals with pedagogical competencies - professional methodology and musical performance skills, which students of higher music education must master in the learning process.